

PORTFÓLIÓ

Antalné Farkas Ildikó Ágnes

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs pedagógusa szakirányú továbbképzés

Együtt működünk!

Belső konzulens: Gróf Anita
egyetemi gyakorlatvezető

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Neveléstudományi Intézet

Készítette: Antalné Farkas Ildikó Ágnes

Kaposvár

2024

Tartalom

1. A portfólió összeállításának szakmai háttere	4
1.1. A szakmai életutam rövid bemutatása	4
1.2. A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban	6
1.3. Önértékelés: erősségek, fejlesztendő területek.....	7
1.4. Személyes célok, feladatok a képzés során.....	13
2. A szakmai fejlődést elősegítő tanulási eredmények.....	14
2.1. A kompetenciák fejlődését támogató dokumentumok reflektív bemutatása	14
2.1.1. A nevelési, oktatási intézmény hatékonysága.....	14
2.1.2. A pedagógus szerepei és munkatevékenysége.....	20
2.1.3. Speciális nevelési feladatok 2.	25
2.2. A szakmai fejlődés tényeinek összegzése	30
2.3. Összegző reflexió a szakmai fejlődésről.....	31
3. További tanulási és fejlődési célok megfogalmazása.....	32
3.1. A képzésen tanultak beépítésének lehetőségei a saját munkába	32
3.2. Az elméleti ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok összevetése, reflektálás	33
3.3. További szakmai tervek	34
4. Összegzés.....	34
5. Felhasznált források.....	36
6. Mellékletek.....	38

1. A portfólió összeállításának szakmai háttere

1.1. A szakmai életutam rövid bemutatása

Előzmények

Az általános és középiskola elvégzését követően 1998-2006 között egyéni vállalkozóként a kis-kereskedelemben dolgoztam. 2006-11 között 3 gyermekem született. A velük gyesen töltött idő alatt, a nevelésük során szerzett tapasztalatok, benyomások hatására érlelődött bennem az elhatározás, hogy e nevelő, fejlesztő, pedagógusi tevékenységet nem csak családanyaként a magánéletben, hanem hivatásomként is végezni szeretném. Ennek első állomásaként 2014-ben pedagógiai asszisztensi OKJ-s végzettséget szereztem Budapesten. Az egyik gyakorlati képzőhelyen az óvodavezető arra bízott, hogy iskolai gyakorlatra menjek az ő előző munkahelyére, ahol sajátos nevelési igényű gyerekek óvodai és iskolai képzése folyt. Míg az óvodai részlegben elsősorban logopédiai nehézségek fordultak elő, az iskolában már jóval színesebb volt a paletta, ott főleg tanulási zavarokkal (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) és egyéb pszichés fejlődési zavarokkal – pl.: ADHD – találkoztam. A gyakorlaton nagyon jól éreztem magam, úgy éreztem, megtaláltam azt, amivel igazán foglalkozni szeretnék. A képzés elvégzése után azonban az említett intézményben nem tudtam elhelyezkedni. Ekkor döntöttem úgy, hogy „emelem a tétet” és elvégzem a Kaposvári Egyetem gyógypedagógia szakot, ahova 2014-ben sikeres felvételt is nyertem.

Egyetemi éveim

Már egyetemi éveim alatt pedagógiai asszisztensként részmunkaidőben dolgozni kezdtem az Igali Református Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben (EGYMI), egy középsúlyos értelmi fogyatékosokból álló osztályban, amelynek osztályfőnöke nagyon sokat segített tanulmányaimban, gyakorlati tapasztalatszerzésemben. A szakmai színvonal mellett az oktatási intézmény keresztény értékrendje, lelkesége is magával ragadott, egyben megerősített gyógypedagógusi küldetéstudatomban.

Az egyetem utolsó évében úgy döntöttem, hogy egy év fizetés nélküli szabadságra megyek, mert nem tudtam időben összeegyeztetni a munkát, a tanulást és a családdal kapcsolatos teendőimet. A munkáltatómmal közösen megbeszéltük, hogy tanulmányaimat követően végzett gyógypedagógusként térnék vissza a munkába: főállásban, nevelési tanácsadás és utazó gyógypedagógia területeken. Így is történt: 2018 szeptemberétől – közvetlenül diplomaszerzésem után – teljes állású gyógypedagógusként helyezkedtem el az igali Református EGYMI-ben.

Gyógypedagógusi munkám

Az eltelt öt évben sok tapasztalatot szereztem. Olyan intézményben dolgozom, ami óvoda, általános iskola és gimnázium is egyben (2). Az óvodai részlegen nagy- és középső csoportosok valamint az iskola első osztályosainak prevenciós fejlesztését végzem heti egy-egy órában. Vannak BTMN-es és sajátos nevelési igényű tanulók és csoportos ellátás keretében teljes osztályoknak is tartok szociális kompetencia fejlesztést.

A tanárok, óvodapedagógusok, tanítók nagyon nyitottak, segítőkészek, együttműködők. Mindig meg tudjuk beszélni a gyermekek aktuális állapotát, a pozitív és negatív változásokat. Ötletekkel, javaslatokkal kölcsönösen segítjük egymást, melyeknél elsődlegesen a gyermekek érdekeit tartjuk szem előtt.

Jó kapcsolatot ápolok azokkal az osztályokkal és tanáraikkal is, akiknél osztályszintű csoportfoglalkozásokat tartok. Ettől a területtől félttem a legjobban, mivel semmilyen tapasztalatom nem volt, nehezen is álltam neki ennek a feladatnak. Szerencsére nagy segítségemre voltak azon EGYMI-s kollégák, akik már végeztek ellátást ezen a területen, valamint e területekről rendszeresen konzultáltam pszichológus ismerőssémmel, aki nagyon sokat tudott segíteni a foglalkozások menetének tervezésében, a módszertani anyag összeállításában.

Szaktudásomat folyamatosan fejlesztem, magyar és nemzetközi szakirodalmat egyaránt olvasok, ezekből próbálok olyan hasznos ötleteket meríteni, amelyeket a munkámban alkalmazni tudok. A szakirodalom naprakész ismeretét a korszerű, hatékony gyógypedagógiai nevelés nélkülözhetetlen kellékének tartom, amely egyúttal segít megőrizni szellemi frissességemet, nem utolsósorban pedig az új ismeretek rendszeres szerzése a szakmai kiégés ellen is védelmet nyújt. Ha időm engedi, örömmel hospitálok kolléganőimnél, hiszen rengeteget tanulhatok tőlük. Kéréseimmel, kérdéseimmel bármikor fordulok hozzájuk, mindig szívesen segítenek.

Publikációim

2019 áprilisában részt vettem a XXXIV. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekciójának „A sajátos nevelési igényűek tanításának módszertana” tagozatán Esztergomban. Az itt bemutatott „A gyermekkori figyelemzavar és hiperaktivitás (ADHD) gyógyszeres kezelésének megítélése” című pályamunkámért különdíjat vehettem át, valamint publikációs lehetőséget kaptam a Diskurzus – Tudomány és művészet című folyóiratban. Az elért helyezésem nagy örömmel töltött el, egyúttal növelte szakmai önbizalmamat. A kutatásaim során szerzett tudást a munkámban is tudtam és tudom kamatoztatni, főként azért, mert napjainkban mind több hiperaktív és figyelemzavarral küzdő gyermek van az iskolákban, óvodákban. Ezen a területen különösen sok hasznos tanáccsal tudom ellátni, segíteni a hozzám forduló pedagógusokat.

Munkaköröm tevékenységeiben még rengeteg fejlődésre, tapasztalatszerzésre van szükségem. A szülőket, pedagógusokat igyekszem mindig hasznos tanácsokkal ellátni. Céлом minél több saját, érdekes, kreatív fejlesztőanyagot, fejlesztőjátékot készíteni. Szeretnék szakmai fórumon, bemutatókon, továbbképzéseken részt venni, amelyek szakmai fejlődésemet, tudásom elmélyítését szolgálják.

1.2. A szakmai és személyes indítékok, elvárások a képzéssel kapcsolatban

Manapság gyakran hangoztatjuk, hogy az elmúlt évtizedekben a minket körülvevő világ milyen rendkívüli mértékben felgyorsult. A technológiai, informatikai vívmányok széleskörű, tömeges elterjedésének, hozzáférhetőségének hatására az életünk jelentősen átalakult, megváltozott: munkánk, szabadidős tevékenységeink, ügyintézési attitűdünk, vásárlási szokásaink éppúgy, mint társas kapcsolataink, gyermeknevelési módszereink stb. Miközben mi, pedagógusok is folyamatos és fokozódó időhiánnyal küzdünk, a társadalom felől irányunkba egyre csak növekszik a gyermekek individuális élethelyzetére, képességeire, érzékenységére szabott, türelmes, differenciáló oktatásra-fejlesztésre irányuló elvárás. A sajátos nevelési igényű gyermekek aránya az iskolások között évről évre dinamikusán növekvő tendenciát mutat. Az esélyegyenlőség elve az ő rövid időn belüli, megfelelő színvonalú fejlesztésüket, felzárkóztatásukat követeli meg. Ehhez új, hatékony fejlesztő módszerek elsajátítására, szakmánk, a szakirodalom naprakész ismeretére, kellő nyitottságra, fogékonyságra, ugyanakkor megfelelő teherbírásra, türelemre van szükségünk.

Munkáltatóm a Református EGYMI Igali Tagintézménye, amely intézmény egyben Pedagógiai Szakszolgálatként is működik (3, 4). Munkámat igyekszem lelkiismeretesen, magas színvonalon végezni, amelynek keretében nagy létszámban látok el sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat. Munkahelyi feletteseim elvárják és egyúttal támogatják is szakmai fejlődésemet, ami nekem is természetes belső igényem. Éppen ezért nem is volt kérdés számomra, hogy elvégezzem a „sajátos nevelési igényű gyermekek integrációs pedagógusa” szakterületen pedagógus-szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzést. A gyógypedagógus szakmában eltöltött éveim előrehaladtával az a tapasztalatom, hogy egyre nő azon gyermekek, tanulók száma, akiknek speciális gyógypedagógiai segítségre van szüksége, hogy megfelelő ütemben fejlődjenek, iskolai integrációjuk sikeres legyen. A fejlesztésen túl igyekszem megfelelő támogatást nyújtani azon pedagógusoknak és szülőknek is, akik tanácstalanok sajátos nevelési igényű gyermekeikkel kapcsolatban. A szakirányú továbbképzéssel kapcsolatos elvárásom mindehhez további új ismereteket, módszereket, biztosabb szakmai tudást szerezni. Hasznos információkat, hasznosítható módszereket, technikákat, praktikákat nem csak az oktatók előadásaiból, a velük folytatott beszélgetésekből várok, hanem a csoporttársakkal zajló eszmecserekből, diskurzusokból is.

1.3. Önértékelés: erősségek, fejlesztendő területek

Ebben a fejezetben dőlt betűvel jelölöm a szakszolgálati és utazó gyógypedagógusi feladatokhoz igazított szakmai elvárások kiemelt területeit a kompetencia területeket illetően, ahol szükséges.

1. Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás

Munkámat a szakmai protokoll előírásai szerint végzem. A fejlesztéseknél fontosnak tartom a tanulók aktuális (és jogos) igényeinek figyelembevételét. Ezért rendszeresen és folyamatosan értékelem és – amennyiben szükséges, – tapasztalataim alapján módosítom, korrigálom tevékenységeimet. Változatos módszereket igyekszem alkalmazni, ehhez viszont megfelelő, széles szakmai-módszertani „repertoárral”, eszközkészlettel kell rendelkeznem, illetve azokat szükséges folyamatosan bővítenem, aktualizálnom. Ehhez ismernem kell a kompetens „tudástárakat”, információforrásokat, továbbá meg kell tanulnom az egyes új módszerek szakmai felhasználási lehetőségeit, korlátait. Fejlődni szükséges abban is, hogy szakterületi tudásomat pontos, biztos, hiteles, hasznosítható módon tudjam átadni a szülőknek, pedagógusoknak – a mindennapokban és az e célból meghirdetett konzultációs alkalmakkor egyaránt.

2. Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók

Szakmai munkám dokumentumait igyekszem pontosan vezetni. Különösen fontosnak tartom, hogy a tanulókról (előzetes tudás, motiváltság, életkori sajátosságok) pontos, reális képet kapjak, mert csak ezek alapján tudok számukra megfelelő segítséget nyújtani, és nem utolsósorban ez jelenti a fejlődés/fejlesztés objektív megítélésének a viszonyítási alapját is. Meggyőződésem, hogy manapság a tanórai differenciálás a fejlesztőfoglalkozásokon is elengedhetetlen. Nincs két egyforma (igényű, képességű, előéletű) gyermek, ezért adott helyzetben más-más jellegű segítségre lehet szükségük. Bár a fejlesztőórák rendszerint kiscsoportos létszámmal zajlanak, a differenciált fejlesztés megvalósítása számomra mégis nehézséget okoz, különösen akkor, ha a gyermekek jelentősen eltérő tudás- és képességbeli szinten vannak, különböző tempóban dolgoznak, más-más fejlesztőmódszert igényelnek.

3. A tanulás támogatása

Fejlesztőfoglalkozásaimon egyaránt fontosnak tartom figyelembe venni a tanulók aktuális fizikai és érzelmi állapotát. Ezért az óráimat mindig beszélgetéssel kezdjük, érdeklődöm a gyermekek tanulmányi eredményeiről, pedagógusaik felől, aktuális érzéseikről, hangulatukról. A tanulók játék formájában is kifejezhetik érzéseiket, pl. asszociációs játék, „Pozitivit” társasjáték, „Dixit” kártyák segítségével. A foglalkozásaim célja, hogy bensőséges, meleg, elfogadó légkörben valósítsam meg a tanulásmódszertani segítségnyújtást. Igyekszem a gyerekek részére lehetőséget biztosítani a különböző tanulási stílusok kipróbálásához, kiválasztásához abból a célból, hogy a tananyagot – az iskolában vagy odahaza is – minél könnyebben képesek legyenek elsajátítani. Nagyon fontosnak tartom, hogy a foglalkozásaimon érezzék rá a kapott segítségre, ezen keresztül pedig önnön érdekükre, hogy ne csupán egy újabb kötelező, valahogy „túlélendő” tanórát lássanak a velem töltött 7. vagy 8. órában. Nagy nehézséget jelent a fejlesztésre szoruló gyermekekben a pozitív énkép kialakítása, hiszen kortársaikhoz viszonyított tudásbeli, képességbeli elmaradásuk, tanulmányi lemaradásuk, kudarcaik miatt rendszerint önbi-zalomhiánnyal küzdenek. Szüleikkel, pedagógusaikkal ezért rendszeresen konzultálok, hogy együtt találjuk meg bennük azokat az erősségeket, amelyeket később aztán sikerrel tudnak kiaknázni, kamatoztatni. Ezek a gyermekek gyakran fokozottan érzékenyek is, ezért tévesztéseikre mindig türelmesen, megértően, segítő módon reagálok.

4. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése,

A kliens igényeit és szükségleteit figyelembe vevő egyéni beavatkozás (gondozás, fejlesztés, terápia, tanácsadás, konzultáció)

Fontosnak tartom, hogy mindig időben ismerjem fel, ha probléma van. A kiscsoportos fejlesztőfoglalkozások során a gyermekekről számos olyan információt megtudok, amelyek segítenek abban, hogy érdekeiket megfelelően tudjam képviselni. Az óvodásoknál nagycsoportban és első osztályban év elején csoportos szűréseket végzek, melyek eredményeit összegzem és megbeszélem a pedagógusokkal, azokról tájékoztatom az érintett szülőket, pedagógusokat, akiknek a véleménye számomra is nagyon fontos és hasznos. Ha egy gyermeknél valamilyen területen kisebb elmaradást tapasztalok, felajánlom, hogy prevenció céljából járjon fejlesztőfoglalkozásra. Az intézményben, ahol dolgozom, nagyon jól működik az óvoda-iskola átmenet. Sajátos adottságot jelent, hogy fejlődés tekintetében végig figyelemmel tudjuk kísérni azokat a gyermekeket, akik „házon belül” kerülnek át az óvodából az iskolába, hiszen az óvodáskorukból gyűjtött tapasztalataimat meg tudom osztani újdonsült tanítóikkal is. A szülők konzultáció céljából bármikor kereshetnek, évente több alkalommal tartok fogadó órát, részt veszek a szülői értekezleteken és telefonon is elérhető vagyok. Mindig örömteli, ha érdeklődő szülővel találkozom, hiszen általuk még jobban megismerhetem a gyerekeket, nem utolsó sorban pedig az érdeklődő szülők az esetek többségében felelős, segítőkész, fejlesztésben közreműködő partnert is jelentenek.

5. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, ..

Csoportos beavatkozás (tréning, gondozás, fejlesztés, terápia, tanácsadás, konzultáció)

A gyermeket, tanulókat egymás elfogadására, tiszteletére, kölcsönös támogatására, előítéletmentességre nevelem. Munkám során a szociáliskompetencia-fejlesztésre nagy hangsúlyt fektetek. A társas együttműködés fejlesztése céljából egész osztályoknak tartok – szociálpedagógus kolléganőmmel közösen – csoportfoglalkozásokat, melyek kiemelt témakörei az egymás közötti kommunikáció, az együttműködés, a konfliktuskezelés, a társas helyzetekben hatékony működés. A csoportfoglalkozás tartalmi felépítése sok esetben személyiségfejlesztő játékokra épül, interaktív formában. Általános feladatok a helyzetgyakorlatok, beszélgetések, egyéni, páros, csoportos feladatmegoldások, párok és csoportok alakítása, reagálás önmagunkra és társainkra, amelyek által sok hasznos információt tudok meg a gyerekekről és ezeket számos esetben a kiscsoportos fejlesztőfoglalkozásaimon is fel tudom használni.

Egyik évben szerveztünk szülőcsoportot is, melynek az volt a célja, hogy a szülők saját problémáikról nyíltan tudjanak beszélni. A gyermekeknél jól bevált technikákat alkalmaztuk, úgy mint körbeülés, különböző önismereti játékok stb. Sajnos ezek az összejövetelek – az érdeklődés csökkenése miatt – néhány alkalom után elhaltak.

6. Pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése; *Az állapotfelmérés és a beavatkozási tevékenységek rendszeres értékelése, elemzése, reflexiója*

A tanév elején végzett állapotmegismerés és a tanulási képességek feltérképezése céljából végzett szűrések eredményeit összegzem, és azok alapján alakítom ki a csoportjaimat. Az elmaradást hasonló területeken mutató tanulókat, gyermekeket próbálom egy csoportba tenni. Fejlesztési tervet készítek, amiben meghatározom a fejlesztés menetét.

A tanulók, gyermekek szükségleteinek ismeretében és állapotfelmérő eredményeik alapján döntök a beavatkozó eljárások során alkalmazandó, legnagyobb valószínűséggel eredményre vezető módszerekről. A tanulókat rendszeresen értékelem, órai aktivitásukat jutalmazom. A pozitív megerősítést és az önmagukhoz viszonyítást tartom a legjobb motivációnak. Fontosnak tartom az önértékelés fejlesztését is, hogy ezek a gyermekek egészséges énképpel rendelkezzenek. A tanóráim végén mindig értékelniük kell saját magukat, aznapi teljesítményük, viselkedésük alapján. Azt gondolom, hogy ebben folyamatosan fejlődniük szükséges.

7. A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselője és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módja

Gyógypedagógusi munkámban kiemelt jelentőséget tulajdonítok a környezeti nevelésnek. Ezen belül nagy hangsúlyt fektetek a gyermekek pozitív jövőképeének kialakítására. Óvodás és kiskorúakban különösen fontos a téma pozitív, a szép irányából történő megközelítése: nem a negatív cselekedeteik fenyegető következményeit, hanem ellenkezőleg, a pozitív tetteik jótékony hatását igyekszem kiemelni (pl. a „ha szennyezed az erdőt, elpusztulnak a fák” fenyegető rémképe helyett a „Tartsd tisztán az erdőt, hogy mindig ilyen szép maradjon” pozitív üzenetét). Sokszor nem könnyű az otthonról hozott rossz szokásokat, beidegződéseket, cselekedeteket megszüntetni, átfordítani, de ha ki tudjuk érdemelni a gyerekek tiszteletét és szeretetét, akkor sikerülhet ez a változás.

Sőt, szerencsés esetben, a jó ügy érdekében a gyerekeket még „cinkosainkká” is tehetjük, akik hazavihetik és ott „meghonosíthatják” a tőlünk tanult új, környezettudatos szemléletet, viselkedésmintát, cselekedetet. Ehhez a „cinkossá tételhez” talán a legfontosabb, hogy a környezettudatosságot mi magunk is hitelesen képviseljük. Fejlesztőfoglalkozásaimon valamilyen formában mindig megjelenik a természet szépsége (pl. dal-, mondókaválasztás), az ökológiai lábnyom „zsugorítása” (pl. újrahasznosított papírra nyomtatás, természetes anyagokból készült játékok, fejlesztő eszközök).

8. Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás

Kommunikáció és szakmai együttműködés

Munkám során nagyon fontosnak tartom a megfelelő kommunikációt – gyermekkel és pedagógussal egyaránt. A tagintézményben, ahol dolgozom, a kollégákkal heti rendszerességgel tartunk értekezleteket, személyes vagy online formában. Igyekszünk külön időt fordítani esetmegbeszélésekre is. Örömteli és előremutató, hogy bármilyen problémával is szembesülünk, mindig számíthatunk a többiekre, legyen ez valamilyen adminisztrációs jellegű feladat vagy a munkánk során egy adott gyermekkel kapcsolatban felmerülő kihívás.

A tagintézményen belül is és országos szinten is működnek szakmai munkacsoportok – országos koordinátorok vezetésével. Igény esetén velük is tartunk megbeszéléseket, ahol a felmerülő kérdésekre igyekszünk megoldást találni.

Az intézményben, ahol a fejlesztőfoglalkozásaimat végzem, nagyon jól működik a pedagógusokkal a kommunikáció. Még ha kevés időnk is van, akkor is igyekszünk megbeszélni a fejlesztéseken tapasztaltakat. Töreksem a hatékony együttműködésre, próbálok nekik mindenben segíteni, valamint hasznos tanácsokkal ellátni őket. Amennyiben szükségét érzem, más szakembereket is felkeresek, akiktől tanácsot tudok kérni.

A szülők számára elérhető vagyok, nagyon szívesen veszem megkeresésüket. Segítek nekik eligazodni a szakmai fogalmak között, és igyekszem megnyugtatni őket a gyermekükkel kapcsolatos aggodalmaikkal kapcsolatban. Többségük akkor szembesül először olyan kifejezésekkel, mint SNI, BTMN, szakértői vizsgálat. Tájékoztatom őket, hogy hova kell menniük, mi fog ott történni, a vizsgálatnak milyen lehetséges kimenetelei lehetnek, stb.

Konfliktuskerülő ember vagyok, ezért megpróbálom mindenki számára a legjobb megoldást megtalálni. Nehezen tudom az érdekeimet képviselni: inkább meghátrálok és engedek, legyen szó akár kollégáról vagy szülőről. Ezen a területen úgy gondolom, még fejlődni kell, különösen azokban az esetekben, amikor egy adott gyermekkel, a neki nyújtandó segítséggel kapcsolatos meggyőződésemet, álláspontomat hagyom mások által háttérbe szorítani.

9. Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért

Nagyon szeretem a munkámat és jól érzem magam a munkahelyemen. Úgy gondolom, még sokat lehet és kell tanulnom, fejlődni. A megtartott óráimat gyakran elemzem magamban utólag, és még a mai napig is sokszor kételkedek abban, hogy valóban és megfelelő mértékben tudtam-e segíteni adott gyermekeknek, tanulóknak, egy-egy konkrét esetben vajon nem lehetett volna esetleg hatékonyabb módszert, megoldást választani. A reflektív szemlélet a ma pedagógusai felé hangsúlyos elvárás, egyben fejlődésünk alapját képezi, ezért is tartom kiemelt jelentőségűnek az önelemzés módszerét.

Fontos számomra tudásom folyamatos megújítása, a megszerzett ismeretek eredményes kamatoztatása. Próbálok odafigyelni a saját mentálhigiénémre, ennek érdekében keresem azokat a lehetőségeket, amelyek által töltődni tudok. Kollégáimmal nagyon szeretünk kötetlenül együtt lenni, úgy, hogy csak beszélgetünk, közösen étkezzünk, játszunk, imádkozunk.

Igali tagintézményünkben egy évben többször is van úgynevezett csendes nap. Ezen alkalmakkor az intézmény lelkésze áhítatot tart a munkatársaknak, mely alkalmakkor felolvas egy-egy tanulságos bibliai idézetet, amit részletesen elmagyaráz, rámutat a mi jelen életünkre vonatkozó üzenetére, aktualitására, tanulságaira, majd közös éneklésre kerül sor. Ezt követően együtt ebédünk, délután pedig különböző csapatépítő játékokat játszunk. A csendes nap nem csupán érdekes, tartalmas program számunkra, hanem megerősít bennünket hitünkben és a közösség értékeiben, erejében is, ami számomra különösen nagy megtartó erővel bír.

Minden tanév végén közösen kirándulunk, ekkor többnyire a településünkhöz közel eső kirándulóhelyek valamelyikét látogatjuk meg.

Szabadidőmben szeretek olvasni, filmet nézni, barátokkal találkozni. Rendszeresen járok színházba, a családommal nagyon szeretünk utazni, új helyeket felfedezni, közös élményeket közösen átélni, megismerni más országok kultúráját, szokásait.

1.4. Személyes célok, feladatok a képzés során

Öt éve dolgozom gyógypedagógusként, mely idő alatt számos új ismeretet, élményt és tapasztalatot gyűjtöttem. A munkám iránti lelkesedésem és elkötelezettségem töretlen, de mert még előreláthatólag sok, a hivatásomban eltöltendő munkaév áll előttem, szeretném, ha ez a lelkesedés, munkamorál mindvégig így is maradna, sőt lehetőség szerint növekedne is.

A szakképzés egy fontos mérföldkő az életemben, amellyel kapcsolatban a szakmai fejlődésem lendületének fokozódását tűztem ki célul. Ez egyfelől az új szakmai ismeretek elsajátítását, majd ezt követően a napi gyakorlatba átültetését, hasznosítását jelenti, másfelől nagy reményt fűzök a szakképzés oktatóival és a többi hallgatóval folytatott beszélgetésekhez, interakciókhoz is. A szakmai kapcsolatok alakulása, bővülése számos további, a munkám szempontjából releváns információ megismerését jelentheti, emellett kapcsolatépítő, későbbi szakmai együttműködést előmozdító szerepe is lehet.

Munkám talán legfontosabb része, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat sikeres integrációhoz segítsem. Szeretnék sok új, változatos, az együttneveléshez szükséges módszert, eszközt megismerni. Továbbá konkrét célként tűztem ki a gyermekek felállított diagnózisainak minél pontosabb értelmezését, ami az eredményes, személyre szabott gyógypedagógiai munka alappillére, és a gyermekek pedagógusainak és szüleinek is sokat segíthet.

2. A szakmai fejlődést elősegítő tanulási eredmények

2.1. A kompetenciák fejlődését támogató dokumentumok reflektív bemutatása

2.1.1. A nevelési, oktatási intézmény hatékonysága

Oktató: Dr. Kontra József

Intézményértékelésemben a Kaposvári Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégiumban végzett gyógypedagógiai munkám személyi és tárgyi feltételeit mutatom be.

Kivonat a dolgozathból

A tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók támogatása, és infrastrukturális lehetőségeik.

Gyógypedagógusként a fejlesztéseket prevenciós céllal, továbbá a szakértői véleménnyel rendelkező, *beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel* küzdő, és *sajátos nevelési igényű* gyermekek, tanulók körében végzem, heti rendszerességgel. Feladataim között szerepel tanév elején a tanulási nehézségek megelőzése céljából végzett csoportos szűrővizsgálatok elvégzése az óvodai nagycsoportban és az általános iskola első osztályában. Akiknél valamely területeken (pl.: finommotorika, grafomotorika, vizuo-motoros koordináció, figyelemkoncentráció, tájékozódás, vizuális auditív észlelés, elemi számolási készség) kisebb elmaradás mutatkozik, az érintett pedagógusokkal és szülőkkel egyeztetve felajánlom a kiscsoportos fejlesztőfoglalkozáson részvétel lehetőségét. A pedagógusok nagyon támogatók, szívesen veszik a segítséget. Rendszeresen konzultálunk a gyerekekről, fejlődésük menetéről. Az elkészített, individuálisan a gyermekekre szabott fejlesztési terveket közösen átbeszéljük, majd a fejlesztést az abban leírtak alapján végzem.

Nagyon fontos a gyermekek hiányosságainak korai felismerése, mert ha időben észleljük a problémát, akkor hatékonyan járulhatunk hozzá a gyermekek megfelelő fejlődéséhez, kudarcmentes iskolai éveikhez. A szakértői véleménnyel rendelkező gyermekek, tanulók fejlesztése az előírt fejlesztendő területek pontos meghatározására épülő komplex gyógypedagógiai fejlesztő terápiával történik. A sajátos nevelési igényű gyermekek pedagógusaival szoros, napi szintű kapcsolatban vagyok, igyekszem segítségükre lenni a szakértői véleményben leírtak pontos értelmezésében és a segítségnyújtás lehetséges módjaiban.

A sajátos nevelési igényű tanulók szükségletei alapján a segítségadás is rendkívül változatos képet mutathat.

Megmutatkozhat a feladatok elvégzéséhez biztosítandó többletidő, mennyiségi differenciálás, bizonyos tantárgyak esetében segítő kérdésekkel támogatott számonkérés, a szóbeli feleletek előnyben részesítése, az írásbeli feleletek szóban kiegészítésének lehetősége, javítási lehetőség megadása, az írásbeli instrukciók szóbeli kiegészítő magyarázata, fejlesztő értékelés, a saját korábbi teljesítményhez viszonyítás, bizonyos tantárgyak értékelése alóli felmentés biztosításában. A pedagógusok nagyon segítőkészek, együttműködők, igyekeznek a gyermekek érdekeit előtérbe helyezni, tudják, hogy ez végső soron az ő érdekük is, hiszen a megfelelően felzárkóztatott, motivált gyermekekkel az ő foglalkozásaik, tanóráik hatékonysága és hangulata is jelentősen javul.

Sajnos az évek múlásával az a tapasztalatom, hogy a többségi iskolákban egyre több a sajátos nevelési igényű tanuló. Egy osztályon belül két-három vagy ennél is több olyan gyermek is lehet, aki valamiféle tanulási nehézséggel küzd. A helyzet megoldása főleg azon pedagógusok számára különösen megterhelő, akik korábbi főiskolai tanulmányaik során még nem tanultak a szakszerű, hatékony fejlesztés-felzárkóztatás lehetőségeiről. Az integráltan oktatott tanulók között évről évre növekszik a súlyos tanulási zavar (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia) és az ADHD (súlyos figyelemzavar és hiperaktivitás) megjelenési aránya is.

A fentiek alapján kiemelten fontos feladatom a tanulók tanulási-képességelsajátítási ritmusának fokozása, integrációjának, beilleszkedésének segítése. Sajnálatos módon az egyik fő gátló tényező a magas osztálylétszám, ami a pedagógusoknak leginkább a tanórai differenciálásnál jelent nehézséget. Kis létszámú osztályokban, kiscsoportos foglalkozásokon a fejlesztést igénylő tanulók sokkal jobban tudnának boldogulni, fejlődni, viszont az osztálylétszámok jellemzően 27-28 fő közöttiek, és ha közülük akár csak 4-5 fő valamilyen tanulási nehézséggel, vagy magatartásproblémával küzd, az már számottevően megnehezíti a mindennapokat, negatív hatással van a többi gyermek munkájára, moráljára egyaránt.

További gondot okoz, hogy az elmúlt évek során a gyermekek iskolai óraszámai is emelkedtek. Már első osztályban találkozhatunk napi öt tanórával, felső tagozatban pedig nem ritka a hét tanórás nap. Így az alsó tagozatos diákok a délutáni játékidő alatt, a felső tagozatosok pedig a tanórák után kénytelenek fejlesztőfoglalkozásokra járni, amikor többnyire már nagyon elfáradnak, nehezen tudnak koncentrálni. Természetesen pillanatnyi fizikai és érzelmi állapotukat igyekszem mindig feltérképezni, ahhoz alkalmazkodni, az órák menetének kialakításánál figyelembe venni.

Foglalkozásaimat próbálom úgy alakítani, hogy a fejlesztés játékos, könnyen befogadható legyen, a gyermekek érdeklődési köréhez igazítva, amelyben az osztályfokuknak megfelelő tanulásmódszertani segítségnyújtás is benne van. Így a fejlesztésekre a gyerekek is nagyobb lelkesedéssel jönnek, azt nem valamiféle, a szabadidejük rovására menő büntetésként élik meg.

Az óvodában nagyméretű fejlesztőterem áll rendelkezésre, amelyen logopédus kolléganőmmel osztozunk. Kellő mennyiségű, jó minőségű fejlesztőeszközzel dolgozom, melyek nagyobb része saját, gyakran általam tervezett és költséghatékony módon készített játék, kisebb része pedig a tagintézményünkből való. Kollégáimmal bizonyos időközönként szoktunk cserélni is játékokat, eszközöket, így is fokozva a foglalkozások változatosságát. Az igazán hatékony, minőségi fejlesztő munkához még több, jó minőségű fejlesztőeszközt, interaktív megoldásra lenne szükség, amihez sajnos korlátozottak a lehetőségek, intézményi források.

Az iskolai részen a foglalkozásokra két kisebb méretű fejlesztő tanteremben van lehetőség. Az óvodai részhez képest itt azért van nehezebb dolgunk, mert van olyan nap, hogy hárman kell osztoznunk ezeken a termeken, mivel azokat rajtunk kívül használják még a zenetanárok és az iskolapszichológus is. Természetesen a fejlesztésnek prioritása van, ezért a termék használatánál velük szemben előnyt élvezünk, de igyekszünk figyelembe venni, respektálni a többi kolléga igényeit is. Az elmúlt évek során jó kapcsolatot sikerült kialakítani velük, ám tény és való, hogy minden tanév elején nagy kihívást jelent a végleges órarendünk, terembeosztásunk elkészítése: ehhez kellő szervezőkészségre és kompromisszumkészségre van szükség valamennyiünk részéről. Szerencsére a vezetőség is maximálisan együttműködő és igyekszik a felmerülő problémákra minden fél számára megnyugtató megoldást keresni.

Fejlesztési javaslatok megfogalmazása a hatékonyság növelése érdekében

Ebben a fejezetben szeretnék javaslatot tenni arra, hogy a fent említett problémákat, hogy lehetne megoldani, és ez által hatékonyabbá tenni az intézmény működését.

Fontosnak tartom a pedagógusok rendszeres részvételét különböző továbbképzéseken, érdekenyítéseken, melyeken hasznos, naprakész gyakorlati tanácsokat kaphatnak a tanulási nehézséggel küzdő gyermekek integrált neveléséhez, oktatásához, amihez természetesen szükség van a munkahelyi vezetőik támogatására (továbbképzés/utazás költségtérítése, munkaidőkezelvény stb.) is. Fontos az így szerzett új információk, tapasztalatok szervezett keretek közötti megosztása a többi kollégával is.

Miután e segítségre szoruló gyermekek száma folyamatosan emelkedik, ezért a hatékony felzárkóztatásukhoz szükséges pedagógiai és kommunikációs módszerek oktatásának már a felsőfokú tanító- és tanárképzésben is egyre nagyobb hangsúlyt kell kapnia.

Véleményem szerint az osztályok eleve túl magas létszámmal működnek, a kisebb osztálylétszámokhoz, csoportbontásokhoz – utóbbihoz különösen magyar és matematika tárgyakból – viszont meg kellene teremteni a megfelelő infrastrukturális és humán erőforrás kereteket, amihez az oktatásra fordított költségvetési pénzek és a pedagógusi bérek érdemi mértékű emelésére van szükség. Ezek hiányában továbbra is fennmarad, sőt fokozódik a pedagógushiány, a jelentős mértékű pályaelhagyás. A Református Iskolában, ahol dolgozom, a felső tagozatosok matematikaoktatásánál a csoportbontás már bevezetésre került: az osztályokban a tanulók haladási tempója és matematikai képességeik megítélése szerint vannak háromfelé bontva. E csoportok között van átjárhatóság, akár tanév közben is: a jobban teljesítők az erősebb, a rosszabbul szereplők a gyengébb csoportokba kerülhetnek át. Úgy gondolom, a csoportbontás eredményesség szempontjából mindenképpen jó irány, hiszen kevesebb tanulóval hatékonyabb a tanulás, automatikusan nő az egy-egy tanulóra külön-külön fordítható idő, a gyerekek nem tudják kivonni magukat az óra menete alól, egy-egy adott feladat gyakorlásánál sokkal nagyobb a valószínűsége annak, hogy minden tanuló sorra kerül. Könnyebb a fegyelmet és a csoportaktivitást is fenntartani. A tanár sokkal pontosabb képet tud alkotni a tanulók pillanatnyi felkészültségéről, gyakorlásra, ismételésre is több idő jut. Ugyanakkor a gyenge csoportba besorolt tanulóknál nagyon könnyen kialakulhat egyfajta kisebbségi érzés, ráadásul ők az erősebb csoport empátiahiányos hangadóinak is könnyen a céltáblájává válhatnak. Ez mindenképpen elkerülendő, ezért szerencsésebbnek tartanám, ha a bontott csoportok hasonló képességeloszlás-mintázattal rendelkeznek, hiszen a kisebb létszámmal járó fajlagos többletidő már önmagában megadja a lehetőséget a gyengébbek felzárkóztatására.

Amit még a hatékony működéshez nagyon fontosnak tartok, az a pedagógiai vagy gyógypedagógiai asszisztensek nagyobb létszámú jelenléte az intézményben. Az egész létesítményben mindösszesen 3 pedagógiai asszisztens tevékenykedik: ebből 2 fő az óvodában, és csupán 1 fő az iskolában, ami rendkívül kevés. Pedig az ő munkájuk lenne a tanulási nehézséggel és magatartási problémákkal küzdő tanulók tanórai támogatása, azaz lényegében minden osztály joggal tarthatna igényt a segítségükre.

Ehelyett – mivel a pedagógusok, felügyelőtanárok amúgy is nagyon kevesen vannak – őket is bevonják az ebédeltetésbe, valamint a gyerekek udvari felügyeletébe. Azt gondolom, a pedagógiai/gyógypedagógiai asszisztensek fejlesztést segítő munkája jelentősen fokozná a tanórák hatékonyságát, növelné a fejlesztésre szoruló gyermekek mielőbbi sikeres integrációjának esélyét.

A tantermek beosztásával kapcsolatban az a fő probléma, hogy a fejlesztőfoglalkozások és a fakultatív iskolai órák – zeneórák, táncórák stb. – is a tanév megkezdését követő hetekben kerülnek csak meghatározásra és gyakori a feloldhatatlannak látszó egyidejűség, mert nehéz ennyi emberrel összeegyeztetni a sokszor különböző osztályból egy foglalkozásra érkező tanulók órarendjeit. Erre jó megoldás lehet, ha már augusztus végén –, még az iskolakezdés és a tanulók órarendjének elkészítése előtt – átbeszélni, rögzíteni lehetne a fejlesztőórák időpontjait. Szerecsés lenne a termekben – az intézményvezető hozzájárulásával – úgynevezett idősavokat befoglalni a fejlesztőfoglalkozások részére, amelyek kitűzhetők a terem ajtajára, kötelezván a többi foglalkozás tanárait, hogy más időpontot (vagy helyet) keressenek. Így elkerülhetővé válna az ütközés, az ebből származó konfliktusok.

Reflexió

A nevelési, oktatási intézmény hatékonysága című kurzuson az oktatóm Dr. Kontra József tanár úr volt, akivel két alkalommal találkoztunk. Az első órán nagyon pontosan, precízen elmondta, felvázolta a követelményeket, és hogy milyen módon tudjuk teljesíteni a tantárgyat. Külön kitért arra, hogy a dolgozat milyen terjedelmű legyen, és a hivatkozások fontosságáról, az esetleges plágiumról és annak következményeiről is hosszan beszélt.

A feladat az volt, hogy egy 5 oldalas dolgozatot kellett írni, melyben bemutatjuk, hogy intézményünk működése mennyire hatékony és melyek azok a területek, amelyekben fejlődni lehetne. Tanár úr rengeteg szempontot mutatott be nekünk, amelyek közül lehetett választani. Ezekkel kapcsolatban szinte mindenkinek volt egy-egy saját élménye, tapasztalata, amelyet szívesen megosztott velünk.

Érdekes volt hallgatni, hogy milyen sokféle probléma adódhat egy-egy intézmény életében, de arról még jobb volt értesülni, hogy bizonyos dolgok pedig milyen jól működhetnek. Egyértelműen igazolódott, hogy az intézmények feladatellátási, problémamegoldási hatékonyságában a legnagyobb szerepe minden esetben az intézményvezetőnek van (5). Döntően az ő rátermettségük, agilitásuk, közösség szervező és irányító képességeik és készségeik befolyásolják az oktató-nevelő-fejlesztő munka minőségét.

Természetesen ezen kívül fontos szempontok még a humánerőforrás minősége és mennyisége, a munkatársak hivatástudata és munkamorálja, továbbá az intézmények anyagi/technikai adottságai, lehetőségei is. Bebizonyosodott az is, hogy a „közös csónakban evezünk” élményével átszőtt, közösségben megélt nevelő-oktató tevékenységnek jelentős hatékonyságnövelő, kreativitás-serkentő szerepe van, mindemellett a pedagógusokat is jó érzéssel tölti el, hogyha egymást biztatva, támogatva végezhetik a munkájukat. Ez a pozitív hangulat a nevelőkről a gyerekekre is könnyen áttevődik, egyfajta pozitív visszacsatolást eredményezve, tovább növelve az oktatás/fejlesztés/felzárkóztatás eredményességét, az oktató és a diák együttműködési hajlamát, sikerélmény-érzetét (4).

A szempontok közül ki kellett választani azokat, amelyekről írni szerettünk volna. Tanár úr számára nagyon fontos volt a dolgozat felépítése, struktúrája, mindez oldalszámokra lebontva. Ha egy dolgozatnál nem volt meg a minimálisan megkövetelt öt oldalnyi terjedelem, akkor az érdemjegy már nem lehetett jeles. Ezt többször hangsúlyozta is, erre nagyon oda kellett figyelni. A formai követelmény mellett természetesen a tartalmi megfelelőségre is ügyelni kellett. Dolgozatomban a tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók támogatását, és infrastrukturális lehetőségeit vizsgáltam, a saját szemszögemből, saját tapasztalataimra hagyatkozva. A helyzetem speciális, mert a Református EGYMI alkalmazottjaként dolgozom, mint utazó gyógypedagógus, a napi feladataimat, fejlesztőóráimat viszont a Kaposvári Lorántffy Zsuzsanna Református Iskolában látom el (6). Természetszerűleg adódott a téma, hogy ebben a „kettős identitásban” végzett munkámmal kapcsolatos nehézségeimet írjam le és vázoljam fel a fejlesztési lehetőségeket. Megfogalmaztam a fejlesztőórák szervezésével kapcsolatos egyéni nehézségeket éppúgy, mint általános, rendszer szintű problémákat is. A második órán az elkészült dolgozatokat kellett a csoport előtt bemutatnunk, hogy ezáltal mások munkájába, problémáiba is betekintést nyerhessünk, nagyobb rálátásunk legyen más – típusú, adottságú, szerveződésű – intézmények működésére is. Ez az óra is rendkívül hasznos volt számomra, mert egy-egy ilyen bemutatkozást követően közösen kereshettük a válaszokat, megoldásokat akár a mindenki által ismert, akár egy-egy helyen egyedileg tapasztalt problémákra, kihívásokra. Jó volt „sorsközösségben” kibeszélni a mindennapok küzdelmeit, majd egymást kölcsönösen segítve megtalálni a megfelelő működőképes attitűdöket, stratégiákat. Nagyon sok tanulságos esetet, történetet, problémamegoldást ismerhettem meg, amelyeket bizonyosan tudok majd hasznosítani a saját munkám során is.

Lelkesedésemet tovább növelte, hogy a beadott dolgozatomra jeles értékelést kaptam.

2.1.2. A pedagógus szerepei és munkatevékenysége

Oktató: Bencéné Dr. Fekete Anikó Andrea

Kivonat a dolgozathól

Dolgozatomban a pedagógus-szerepeimről és szerepkonfliktusaimról írok egy esetbemutató kapcsán.

Szerepeim, szerepkonfliktusaim

Öt éve dolgozom gyógypedagógusként a Református EGYMI Igali Tagintézményében. Feladataimat Kaposváron egy református intézményben látom el, nevelési tanácsadás és utazó gyógypedagógus munkakörben. Kiscsoportos formában végzem a fejlesztéseket, prevenciós céllal, SNI-s és BTMN-es gyermekekkel óvodától egészen a gimnáziumig. Emellett három gyermek édesanyja vagyok, akik mellett nap, mint nap a kamaszkor mindenféle kihívásaival kell szembenézni. A munkám során gyakran élem meg belső konfliktust, melyek közül nem egy a mai napig is jelen van (7). Pályámnak számos olyan területe van, amelyben bizonytalannak érzem magam. A gyermekek, tanulók fejlődése sok tényezőtől múlik: ezek hatásának objektív megítélése gyakran okoz számomra nehézséget, alakít ki bennem egyfajta belső konfliktust. Vajon képes vagyok-e a gondban lévő gyermekeknek megfelelően, tudásomhoz mértén segíteni? El tudom-e látni pedagógusaikat hasznos, működőképes tanácsokkal? Meg tudok-e én magam is folyamatosan újulni, olyan korszerű módszereket alkalmazni, melyek segítségével a tanulók hatékonyabban fejlődnek, profitálnak? Feladatköreim közül leginkább a „segítő szakember” szerepben érzem jól magam (8, 11).

Elvárás a folyamatos megújulás képessége, a továbbképzéseken való rendszeres részvétel, az önfejlesztő attitűd kialakítása, az innovatív szemléletmód, amelyek mind jelentős többletidőt igényelnek, ugyanakkor a munkakörömből adódó terhek, elvárások nemhogy csökkennek, hanem folyamatosan nőnek. A pedagógus legyen mindig naprakész, de azért támaszkodjon a jól bevált régi módszerekre is! Legyen érdekes, izgalmasan, játékosan próbáljon tudást átadni, hogy a gyermek ne is érezze, hogy tanul! A gyengébb képességűeket zárkóztassa fel, a tehetséget segítse kibontakozni! Alkalmazza az egyéni és csoportmunka, a kooperatív tanulás, a differenciálás, a fejlesztőpedagógiai gyakorlat korszerű módszereit!

Az óvodapedagógusok, a pedagógusok (és persze a gyógypedagógusok) felé támasztott elvárások egyre csak fokozódnak, ahogy a gyerekek is egyre nagyobb arányban, és mértékben térnek el az átlagtól. Az ugyanakkor örömdetes, hogy a tanárok már nem feltétlen hiszik azt, hogy a speciális nevelési-oktatási-fejlesztési feladatokat egyedül, önmagukban képesek megoldani.

Mi, fejlesztőpedagógusok a segítségnyújtás, a fejlesztés valamint a szakértői vizsgálatra küldés lehetőségeiről rendszerint közös döntést hozunk velük. A pedagógusok a diagnózis felállítása után pedig gyakran már várják is a heti rendszerességű segítséget, és hisznek abban, hogy a kiegészítő fejlesztés hatékony lesz. Ugyanakkor sokszor türelmetlenek, már igen rövid időn belül szeretnék eredményeket. Ez persze ismét csak szerepkonfliktushoz vezet: gyógypedagógusként vajon képes vagyok-e egyáltalán segíteni vagy csak feleslegesen időt veszek el a gyermekektől és tanáraiktól? Utóbbiak szintén nem egyszer reménytelen küzdelemnek élik meg a mindennapokat; a régi eredményeiket, oktatói hatékonyságukat várják el azoknál a gyerekeknél is, akik manapság nagy számban kezdik jelentős elmaradással az óvodát, iskolát (9, 10).

Esettanulmány

Az eset, amelyet bemutatni szándékozom, egy évvel ezelőtt történt. Tanévkezdés után a munkahelyem protokolljának megfelelően fel szoktuk venni a kapcsolatot a szakértői véleménnyel rendelkező sajátos nevelési igényű tanulókkal és osztályfőnökeivel. Együtt megbeszéljük a fejlesztés folyamatát és időpontot keresünk a foglalkozásokra. Most is így történt egy kislány kapcsán, akit vártam, hogy heti rendszerességgel jöjjön órára. Eltelt egy hét, két hét, három hét, és csak nem jött. Közben minden alkalom után felkerestem, hogy megbeszéljük, hogy miért nem jött, de ilyen-olyan indokokkal hátrította a beszélgetést. Az osztályfőnök is próbált beszélni vele, de nem jártunk sikerrel.

Felkerestem a szülőket. Először az apukával vettem fel a kapcsolatot, aki mikor meghallotta, hogy ki vagyok, azt mondta a telefonba, hogy nem ér rá, majd később visszahív. Eltelt két nap, nem hívott, ha én hívtam, nem vette már fel a telefont. Ekkor anyukát hívtam, vele is ugyanígy jártam. Az osztályfőnök nagyon segítőkész volt, mindenben támogatott, meg szeretne volna oldani ezt a konfliktushelyzetet.

Megbeszélt egy időpontot az apukával, aki bejött az iskolába és végre le tudtunk ülni, és megbeszélni a problémát. Megtudtam, hogy apuka egy bizonyos politikai párt prominens tisztviselője, köztisztviselőben álló ember, nagy ismeretségi körrel. Úgy gondoltam, hogy szakmai szemmel próbálom megközelíteni a problémát, és elmagyarázom, hogy milyen módszerekkel dolgozom, végzem a munkámat. Bemutattam gyermeke fejlesztési tervét, melyben pontosan leírtam, hogy mit és hogyan szeretnék elérni az elkövetkező tanévben. Ő a tervet áttanulmányozta, majd közölte, hogy nem ért egyet, mivel az ő gyermeke egy mozgékony, aktív sportoló, akinek az iskolai tanórák után mozgásra van szüksége, nem pedig fejlesztésre.

Gyakorló édesanyaként ezzel egyet kellett értenem vele, hiszen való igaz, hogy egy mozgékony gyermek, aki 6 órán keresztül ül az iskolapadban és figyel, nehezen vehető rá, hogy még egy további, fejlesztő foglalkozáson is aktívan részt vegyen.

Próbáltam újra elmagyarázni, hogy a gyermeknek a szakértői véleményben megfogalmazott elmaradásait miért és mi módon kell fejlesztenem, és természetesen azt is, hogy a törvény előírja a kötelező részvételt a fejlesztő órákon. Azt is elmagyaráztam, hogy ezek hiánya milyen jogi kérdéseket von maga után. Apuka hajthatatlan volt, azt mondta, a gyermeke akkor járhat csak a foglalkozásokra, ha én egész órán játszok vele. A tanulást ő megoldja vele otthon, ahhoz amúgy sincs gyermekének más segítségre szüksége. Ekkor éreztem először azt, hogy ő nem a megoldást keresi, neki tulajdonképpen én vagyok a probléma és nem a gyermeke, és ha én annyira nagyon szeretném, akkor majd ő biztosítja a gyermekének a foglalkozást avval, hogy otthon majd leülteti tanulni. Egyfajta frusztrált állapotba kerültem, hirtelen nem tudtam mitévő legyek. Szörnyű volt azt megélni, hogy a munkámat semmibe veszi, nem érdekli, amit mondok. Természetesen belementem a dologba, elfogadtam, amit kért. Úgy éreztem, nem álltam ki magamért, a szakmámért és egy olyan helyzetbe kerültem, amiben nem éreztem jól magam.

Világéletemben konfliktuskerülő ember voltam. Sajnos bizonyos szituációkban képtelen vagyok megfelelni, hatékonyan érvelni, ilyenkor úgy érzem, hogy egy nálam verbális kommunikációban erősebb ember a véleményével egyszerűen lesöpör. Ebben a konfliktusban is megalkuvó szerepet választottam, és nagyon nem éreztem jól magam. Ezután sokáig azt gondoltam magamról, hogy nem is vagyok „igazi” gyógypedagógus. Talán sokkal jobban bele kellett volna állnom ebbe a konfliktusba, ám erre egyenlőre még alkalmatlan vagyok.

Elindult a tanév és a kislány a foglalkozásokra hol járt, hol nem. Gyakran elkéretőzött, de olyan is volt, hogy egyszerűen elfelejtett jönni. Amikor pedig ott volt, különböző fejlesztő játékokkal játszott, egyedül vagy a csoport tagjaival, ám a tanulási részekbe nem vonódott be. Nehezen tudtam elfogadni ezt a helyzetet, magamban lázadtam ellene.

Aztán ahogy telt a tanév, úgy lett egyre érdeklődőbb a többiekkel közösen végzett feladatok iránt. Bekapcsolódott ő is, szívesen és lelkesen végezte azokat. Természetesen én is sokszor megdicsértem, bíztattam. Elindultunk egy közös úton, amelyen én is kezdtem jól érezni magam, kezdett visszatérni az önbizalmam és a hitem, hogy egy másik, talán kicsit rögzesebb úton is célba lehet érni: egy váratlan szituáció elfogadása, a türelem, a belátás lehetőségének felkínálása, a jó szó, a dicséret is a fejlesztés hatékony eszközeivé válhatnak. Evvel a kisgyermekkel a kapcsolatunk határozottan jó irányban változott, és végre el tudtuk kezdeni a közös építő munkát.

Sokat gondolkodtam, hogy mi lett volna, ha másképp alakulnak a dolgok, de úgy érzem, ez a megoldás végül is jónak, hatékonynak bizonyult. Nagyszerű tapasztalat lett a számomra, sokat tanultam belőle, legfőképpen önmagamról.

Reflexió

A pedagógus szerepei és munkatevékenysége kurzus két alkalomból állt. Az elsőn a pedagógusok szerepeiről volt szó, azokat a mindennapi élet kontextusaiba helyezve. A beadandó dolgozatban egy a munkánk során kialakult szerepkonfliktusunkról kellett esettanulmányt készítenünk, majd elemezni a hatásait, és leírni a végkifejletét, hogy milyen megoldást sikerült találnunk (ha egyáltalán sikerült). A választott esettel kapcsolatban lehetett fiktív – a valóstól eltérő – megoldási javaslatot is tenni, majd a végén összegezni, hogy egy adott konfliktustípus kezelésére milyen megküzdési stratégiák léteznek.

Ezen az órán csoportbontásban dolgoztunk, a tanárnő három részre osztott bennünket. Az egyik csoportnak az volt a feladata, hogy ábrázolják egy nagyméretű papíron a pedagógus szerepeit, a másik csoportnak a szülő, a harmadiknak pedig a gyermek szerepeit kellett ábrázolnia ugyanígy. Az én csoportom a pedagógus szerepeit kapta. Izgalmas feladat volt, nagyon gyorsan sok mindent fel tudtunk írni a papírra: pl. tanító, nevelő, szervező, varázsló, „bíró”, kitartó, megújuló, óvó, védő, szerető, anya, feleség, gyermek stb. Középre felírtuk a pedagógus szót, majd ebből ágaztak szerte a szerepek számunkra fontos sorrendben. Amikor ezekkel elkészültünk, mindegyik csoport bemutatta a munkáját, amelyre a többiek reagálhattak. Nagyon tetszett ez a feladat, sokat tanultam belőle. Valószínű azért is, mert én magam is mindhárom – a szülő, a gyermek és a pedagógus – szerepben is benne vagyok.

A második találkozásunkkor mindenkinek be kellett mutatnia a dolgozatát. Az volt a feladat, hogy meséljük el a saját esetünket, a többiek pedig reagálhattak rá, a konfliktusokra különböző megoldási javaslatokat téve.

A dolgozatomban egy olyan esetet mutattam be, amely a munkám során meghatározó élmény volt. Mivel a szerepkonfliktusainkról kellett írni, úgy gondoltam, ezt szívesen megosztom, bízva abban, hogy talán másoknak is fogok tudni segíteni. Sokat gondolkodtam, hogy vajon miről írjak, főleg azért, mert az igazat megvallva a munkahelyemen nem sok konfliktusom volt az elmúlt három évben. Én alapvetően konfliktuskerülő ember vagyok, ha ilyen jellegű problémám adódik, azt mindig igyekszem konfliktusmentesen megoldani. Ennek gyakran az az ára, hogy az adott vitába nem állok bele, inkább hallgatok, nem fedem fel az álláspontomat, meggyőződésemet. Ha pedig a vita tárgya az, hogy egy adott munkát kinek kellene elvégeznie, akkor inkább elvégzem mások helyett is, nehogy emiatt súlyosabb konfliktus bontakozzon ki.

Miután a csoportfoglalkozáson elmeséltem a történetemet, nagyon jó volt hallani a többiek felháborodását, együttérzését, véleménynyilvánítását. Még a tanárnő is meglepődött, hogy egy szülő mit meg nem engedhet magának. Úgy éreztem, hogy az esetem megoldása, végkifejlete elnyerte csoporttársaim tetszését. A többiek is mind nagyon izgalmas történeteket hoztak, nem egyszer váratlan, frappáns megoldással, amelyek mindannyiunk számára tanulságosnak bizonyultak. Összességében nagyon sokat tanultam ezen a kurzuson. Jó volt hallani, hogy pedagógustársaimnak is mennyi szerepben kell helytállni a mindennapokban, és jó volt megélni a „sorsközösséget”, hogy nem vagyok egyedül a gyógypedagógiai szerepkörrel, munkavégzéssel kapcsolatos aggályaimmal, félelmeimmel, hogy mások is nem egyszer keverednek az én konfliktusaimhoz hasonló helyzetekbe és ők is nem egyszer még keresik a hatékony, megnyugtató megoldásokat.

Dolgozatomra jeles értékelést kaptam.

2.1.3. Speciális nevelési feladatok 2.

Oktató: Bencéné Dr. Fekete Anikó Andrea

A Speciális nevelési feladatok 2 kurzus beadott dolgozatában egy rövid kisfilm feldolgozása került bemutatásra.

Kivonat a dolgozathól

Előítételek sztereotípiák a mindennapjainkban - Kisfilm-feldolgozás

Gyógypedagógusként nagyon fontosnak tartom a tanulók szociális kompetenciájának fejlesztését. Az osztályokon belül különös hangsúlyt fektetek a közösség formálására, építésére.

Dolgozatomban egy olyan témát szeretnék bemutatni, melyet 7. osztályos tanulókkal dolgoztunk fel, 3 egymást követő alkalommal. A téma az „Előítételek és sztereotípiák a mindennapjainkban” címet viselte. Célunk az volt, hogy szemléltessük a tanulókkal, hogy mennyire sok mindenben különbözőek vagyunk, és el kell fogadnunk a másikat a maga valójában, tulajdonságaival (12).

Az első órán úgy gondoltuk, a hangsúlyt arra fektetjük, hogy mennyi hasonlóságot tudunk felfedezni egymásban, akár külső, akár belső értékek, tulajdonságok alapján. Olyan kérdésekre kerestük közösen a választ, hogy mikor, milyen esetekben, területeken fontos, hogy hasonlóak legyünk, és miben különbözhetünk egymástól? Tudunk-e úgy is közösségben együtt lenni, együttműködni, ha bizonyos területeken mások vagyunk? Jelenthet-e akár előnyt is a különbözőség? Eltérhetünk-e egymástól külső és belső jegyekben is?

A feladat során a tanulókat párokba rendeztük oly módon, hogy egy zsákból mindenki kihúzott egy-egy apró tárgyat, és akik ugyanazt húzták, azok kerültek össze. A pároknak gyűjteniük kellett magukról olyan tulajdonságokat, amelyek közősek bennük. Pl. hosszú hajúak, kék szeműek, szeretnek kirándulni, voltak már külföldön, szeretnek enni, nem szeretnek tanulni, stb. Amikor ezzel elkészültek, felolvasták hasonlóságaik listáját a többieknek. Ezután a kétfős csoportok közösen újra kihúztak a zsákból egy-egy tárgyat és ismét összekerültek azon csoportokkal, akikkel egyformát húztak. Így most már négyüknek kellett olyan tulajdonságokat keresniük, amikben hasonlóak. És így folytattuk a gyakorlatot tovább, míg eljutottunk oda, hogy az osztály felének, majd legvégül az egész osztálynak kellett hasonlóságot keresni. Nagyon vicces és érdekes feladat volt. Ahogy a tanulók egyre többen voltak egy-egy csoportban, a feladat úgy nehezedett. Volt olyan csoport ahol élénk viták is kialakultak.

Amikor az egész osztály tanulóinak kellett mindannyiukra egyaránt jellemző tulajdonságokat találni, kezdtek előjönni az iskolai léttel kapcsolatos közös emlékek, történetek. A talált közös tulajdonságok többsége az iskolával volt kapcsolatos, leginkább érzelmi viszonyulásaikat megmutatva, pl.: mely tantárgyakat, tanárokat szeretik, vagy nem szeretik. (13)

Ezek után megkérdeztük a tanulókat, hogy mennyire tartották ezt a feladatot nehéznek. Ők azt válaszolták, hogy az elején még könnyebb volt, de ahogy egyre többen lettek, úgy nehezebbé vált közös pontokat találniuk. Kérdeztük őket, hogy könnyebb lett volna-e különbözőségeket keresniük, amire határozott igennel válaszoltak. Arra a kérdésünkre, hogy fontos-e az egymással hasonlóság, az egyformaság, a hasonló gondolkodás, vélekedés az élet különböző területein azt válaszolták, hogy nem, jó az, ha sok mindenben különbözőek vagyunk. Megkérdeztük, hogy egy barátságban, egy osztályközösségben fontos-e, hogy hasonlóak legyünk, amire a tanulók azt felelték, hogy egy bizonyos szintig azért fontos, mert ha nagyon különbözőek, akkor könnyebben alakulhat ki konfliktus közöttük. Összességében tetszett nekik ez a feladat, szemmel láthatóan élvezték az órát. Mi úgy éreztük, hogy ez az óra jó bevezetés volt, mielőtt a fő témákra rátértünk volna.

A második óránkon már konkrétan az előítéletek és sztereotípiák volt a témánk. Kíváncsiak voltunk a tanulók e témakörbéli jártasságára, előzetes ismereteire. Először maguknak az előítélet és sztereotípiák szavaknak a jelentését beszéltük meg, majd példákkal, saját élményeikkel próbáltuk a témát körbejárni. Meglepő volt számunkra, hogy mennyire tisztában vannak ezeknek a szavaknak a jelentésével, és sok saját tapasztalatot osztottak meg velünk. Fel tudták sorolni, melyek azok a tulajdonságok, amelyek alapján meg szoktuk ítélni az embereket. Általánosságban ezeket mondták: ruházat, hajszín, bőrszín, származás, vallás stb. Értették, hogy van pozitív és negatív megítélés is. Beszélgettünk velük arról, hogy történt-e olyan eset, amikor a külseje alapján tévesen ítélték meg valakit. Azt állították, hogy ha valaki nagyon divatos, drága ruhában, ápolt külsővel jelenik meg az iskolában, avval szívesen megismerkednek, bár ugyan-ezen ismertetőjegyek alapján azt is vélelmezhetik az illetőről, hogy nagyképű és ezért mégsem biztos, hogy barátkoznának vele. Számtalan példát meséltek, amelyeket mi pedagógusok is érdeklődéssel hallgatnunk. Beszélgettünk a sztereotípiákról, a szó jelentéséről, hoztunk rá számos példát is. Ismereteik alapján a különböző népcsoportokra különböző általánosításokat, tulajdonságokat soroltak fel, pl. az amerikaiak kövérek, a kínaiak csak rizst esznek, az olaszok hangosak és csak tésztát esznek stb.

Előzetesen készítettünk olyan kártyákat, melyekre különböző embercsoportokat, foglalkozásokat – , pl. mentősök, tűzoltók, gamer-ek, nyugdíjasok, rockerek, rendőrök, amerikaiak, kínaiak, hajléktalanok, stb. – írtunk. Kíváncsiak voltunk, hogy ezekről a csoportokról mi a gyermekek véleménye, első benyomása. Minden kártyából kettő volt, tehát két-két tanulóhoz ugyanazok az embercsoportok kerültek. A feladat az volt, hogy egyénileg írjanak le mindent, amit az adott csoporttól tudnak vagy vélelmeznek, majd ha végeztek, akiknél ugyanaz a kártya szerepelt, üljenek egymás mellé és hasonlítsák össze az írásait. A feladat végén elmondták, miket írtak a lapjaikra. Általánosságban az alábbi vélemények születtek – mentősök: hősök, kedvesek, segítőkészek, megmentik az emberek életét, fontosak nekünk; rendőrök: nem szeretik őket, nagy-képűek, megbüntetik az embereket, szigorúak, összességében negatív volt róluk a megítélés; tűzoltók: hősök, megmentik az emberek életét, példaképek; gamerek: itt születtek negatív és pozitív jelzők egyaránt; amerikaiak: pozitív, sokan szeretnének ott élni, gazdagság, angol nyelv, csodás helyek; kínaiak: inkább negatív megítélés, minden használati cikk onnan származik, „gagyi” ruhák, sok ember él ott, külsejük nem szép; hajléktalanok: félnek tőlük, elhanyagoltak, segítségre szorulnak, nem akarnak dolgozni, alkoholisták, itatra költik a pénzüket stb. A tanulóknak ez a feladat is nagyon tetszett, a feladatok legvégén mindenki kifejtette az összes kártyán szereplő csoportról alkotott véleményét. (13)

A harmadik foglalkozáson megbeszéltük az előző óráink témáit. Felidéztük beszélgetéseinket, elmondtuk az előítéletek és a sztereotípiák közti különbséget, és megbeszéltük, hogy miért fontos tanulnunk ezekről a dolgokról. Ezen az órán egy kisfilmet is levetítettünk a tanulóknak (14). Egy kislányról szólt, akit először szép ruhába öltöztettek, ápolt szép külsővel jelenítettek meg. Egyedül hagyták az utcán, majd beküldték egy étterembe. A filmkészítők arra voltak kíváncsiak, hogy a járókelők odamennek-e a kislányhoz, hozzászólnak-e, egyáltalán akarnak-e neki segíteni. Az első jelenetnél nagyon sokan odamentek a kislányhoz és érdeklődtek, hogy miért van egyedül az utcán, az étteremben megkínálták mindenfélével, megölelték, és mindenáron segíteni akartak neki. Ezután ugyanezt a kislányt koszos ruhában, elhanyagolt külsővel küldték ki az utcára, majd az étterembe. Az utcán senki nem állt meg segíteni neki, az étteremben az emberek elfordultak tőle, féltették holmijukat, sőt jelezték a pincérnek, hogy vigyék ki a kislányt, mert zavarja őket a jelenléte. A kislányt annyira megviselték a történések, hogy sírva rohant ki az utcára, a forgatást le is kellett állítani.

Diákjainknak nagyon tetszett a kisfilm, meghatónak találták. Kíváncsiak voltunk, hogy ők mit tettek volna ebben a helyzetben. Vajon segítettek volna-e a kislánynak akkor is, amikor elhanyagolt volt a külseje? Próbáltunk rávilágítani arra, hogy nem szabad a külső alapján megítélni/elítélni az embereket, főleg nem a gyerekeket. Persze hoztak olyan példákat is, hogy sokszor a szülők maguk küldik gyermekeiket koldulni, tudván, hogy a gyerekeket előbb megsajnálják a felnőttek. Összességében a többségük azt válaszolta, hogy odament volna a kislányhoz és segített volna neki. Az étteremben pedig biztos, hogy a kislány érdekében szóltak volna az étteremtulajdonosnak. Tanulóink úgy fogalmaztak, biztos, hogy nem mentek volna el közönyösen, szó nélkül a kislány mellett, hanem próbáltak volna segíteni neki. Minket ez a hozzáállásuk örömmel töltött el, büszkék voltunk rájuk.

Reflexió

A Speciális nevelési feladatok 2 kurzus két alkalomból állt. A téma a multi- és interkulturális nevelés volt. A beadandó dolgozatnál három téma közül lehetett választani: lehetett esettanulmányt készíteni tehetséggondozás témakörben, majd erről egy egyéni fejlesztési tervet készíteni, lehetett projekttervet készíteni a másság elfogadásáról, az inkluzív nevelés elfogadásáról, a harmadik lehetőség –, amelyet én is választottam – pedig egy mese, egy szépirodalmi olvasmány vagy egy kisfilm feldolgozása volt, szintén a másság elfogadásáról. Nagyon örültem ennek a témának, mert egy tanárkollégával közösen éppen ehhez kapcsolódóan tartottunk a közelmúltban csoportfoglalkozást iskolások részére. Szívesen írtam erről, mert a másság elfogadásának témakörét fontos kellő mélységben átbeszélni a kamaszkorú diákokkal, hogy a tolerancia emberséges attitűdjét aztán megfelelően alakítsák ki és alkalmazzák életük folyamán.

A kurzus nagyon érdekes volt számomra, mert a tanárnő rendkívül jártas volt a témában, és nagyon sok különlegességet osztott meg velünk e téma kapcsán. Az inter-multikulturális nevelés az Egyesült Államokból származik. Olyan esetekben van szükség az alkalmazására, amikor sokféle nemzetiségű gyermek jár egyazon iskolába, osztályba, akik kultúrája számottevően eltérhet, viszont így földrajzilag ugyanazon a helyen jelenik meg. Természetesen mindig az adott (befogadó) ország kultúrája a mérvadó, az ottani törvényekhez, szabályokhoz kell alkalmazkodni. Sokat beszélgettünk erről, mert az élet számos területén – szokások, ünnepek, vagyoni helyzet, vallás stb. – alakulhatnak ki egymás között jelentős különbségek.

Ennek kapcsán szóba került a migráció és az Ukrajnában zajló háború hatásainak, következményeinek kérdése is. Vajon milyen nehézségei és lehetőségei vannak a bevándorlók, menekültek számukra teljesen más közösségbe integrálásának? Erről a témáról sokat beszélgettünk, mert mindenkinek volt saját véleménye, esetleg közvetlen tapasztalata is.

A tehetséggondozás volt a másik téma, amiről szintén sokat mesélt nekünk a tanárnő és ami szintén sokunk tetszését elnyerte. A tanárnő részletezte a tehetség 3 fő típusát, amelyek szerint jelentkezhet gyermekkorban, ifjú korban és felnőtt korban is. Egy adott személy egy vagy több területen is lehet tehetséges és ami nekünk, pedagógusoknak nagy felelősség, az a tehetség – idejekorán történő – felismerése, azonosítása. Fontos a tehetséges személy megfelelő támogatása, kibontakozása feltételeinek biztosítása. Rengeteg mindenre kitértünk ebben a témában, hiszen közülünk mindenki találkozott már tehetséges diákkal, gyermekkel, így el tudtuk egymásnak mesélni a tapasztalatainkat.

A második óránkon csoportunk tagjai egyenként bemutatták egymásnak és az oktátónak a megírt házidolgozatukat. Nagyon érdekes volt hallgatni társaimat: többen választották a tehetséggondozás témakörét, de hallhattunk izgalmas előadásokat az inter- és multikulturális témakörben is. Összességében számomra rendkívül tanulságos és hasznos volt ez a kurzus.

Dolgozatomra jeles értékelést kaptam.

2.2. A szakmai fejlődés tényeinek összegzése

Dokumentumaim összeállításában, kiválasztásában fontos szerepet játszott, hogy bennük minél több kompetenciaterület jelenjen meg. Fejlődésem szempontjából ez nagyon fontosnak mutatkozott, mert megírásuk közben is nagyon sokat tanulhattam magamról és a munkámról. Amit az ember a hétköznapiakban rutinszerűen csinál, ahogyan egy-egy helyzetben reagál, azt ott és akkor nem mindig van ideje kellő mélyégben végiggondolni, a lehetőségeket, azok hatékonyságát, következményeit elemezni. Az esetek többségében azonnal kell reagálni, válaszokat adni, döntéseket meghozni, és hiába van meg a szakmai tudásunknak lehető legjobban megfelelés szándéka, ha még nincs meg a kellő tapasztalatunk, szakmai bölcsességünk.

Rendkívül hasznosnak érzem, hogy a képzés keretében be kellett számolnom szóban és/vagy írásban számos saját esetemről, tapasztalatomról, be kellett mutatnom az intézményemet, azaz bizonyos idő elteltével újra végig kellett gondolnom és egy kicsit „hátrébb lépve” értékelnem korábbi döntéseimet, lehetőségeimet, a munkakörülményeimet, a felmerülő nehézségeket, a fejlesztendő területeket.

Tulajdonképpen számomra egyfajta „gyógypedagógusi szintfelmérőként” szolgált a képzés: rávilágított arra, hogy mely területeken „állok jól”, mik azok a kihívások, amelyeket sikerült szakmailag (és emberileg is) jól megoldanom, és melyek azok a területek, amelyeken még több-kevesebb fejlődésre van szükségem. Ez utóbbiak közé tartozik például a megfelelő, hatékony kommunikáció, vagy az erősebb, markánsabb kiállás diákjaim érdekében. Szakmai fejlődésemhez tehát egyfelől nagyon sok jó ötletet, inspirációt, megoldási lehetőséget kaptam az oktatóktól és csoporttársaimtól is, másfelől saját magamtól is – a közelmúlt saját tapasztalatainak, emlékeinek, feladatainak felelevenítése, leírása, újragondolása révén.

2.3. Összegző reflexió a szakmai fejlődésről

Kicsit tartottam a képzéstől, mert indulása előtt még nem tudtam, hogy időben hogy fogom tudni összeegyeztetni a munkámmal és a családommal. Úgy éreztem, sok lesz ez egyszerre. Ugyanakkor izgalommal vártam, mert szerettem volna új ismereteket szerezni, új élményekkel gazdagodni. A képzés során sok olyan oktatónk volt, aki nagyon jó, emlékezetes foglalkozást tartott.

Volt, aki remek prezentációt készített, sok-sok képpel vagy rövid videókkal, volt, akinél jó hangulatú csoportmunkában kellett dolgoznunk. Nekem ez utóbbi különösen tetszett, mert így csoporttársaimmal volt egy kis idő megismerni egymást. Ezen alkalmakkor saját diákjainkhoz hasonlóan mi is „tanulókként” élhettük azt át, hogy milyen remek dolog együtt tevékenykedni: egy-egy plakátot közösen elkészíteni, megrajzolni, vagy szakmai témákról egymással beszélgetni, eszmét cserélni. Fejlesztő-nevelő munkám során én magam is ezt a fajta munkamódszert tartom tudásmegosztásban, ismeretátadásban a legjobbnak, leghatékonyabbnak. Odafigyeltünk egymásra, oldott hangulatban dolgoztunk együtt.

Jóleső érzés volt, hogy oktatóink úgy tudtak nekünk új ismereteket átadni, hogy mindeközben őszintén kíváncsiak voltak a mi álláspontunkra is, bennünket is egyenrangú kollégaként kezeltek. Nagyon érdekes és hasznos volt meghallgatni társaink munkájuk során szerzett tapasztalatait, egy-egy téma kapcsán kifejtett véleményeit is.

3. További tanulási és fejlődési célok megfogalmazása

3.1. A képzésen tanultak beépítésének lehetőségei a saját munkába

Gyógypedagógus diplomával lehetőségem volt a két éves képzést egy év alatt elvégezni. A gyógypedagógia alapszakon már teljesített tárgyait beszámtották, így le lehetett rövidíteni a képzést, ebben a tanévben a képzés szakvizsgás részét kellett teljesítenem.

A jól felépített kurzusokon sok új ismeretre tettem szert, és a már meglévőket is fel tudtam frissíteni, nem egy esetben azok új megvilágításba kerültek. A tárgyak teljesítésének feltétele rendszerint egy-egy beadandó dolgozat volt, olyan témákban, melyet a munkánk során éltünk át vagy tapasztaltunk meg. Ezekről kellett rendszerbe szedve, adott szempontok alapján írni.

Miközben átgondoltam ezeket a témákat, gyűjtöttem, olvastam a velük kapcsolatos szakirodalmat, rengeteg olyan ismeretre, információra találtam, amelyekre a hétköznapiakban, a munkám során nem jut idő. Ez rávilágított arra, hogy a szakmában még mennyire sok fejlődési lehetőség van. A kurzusokon végzett gyakorlatok – csoportmunkák, önismereti tréningek – is nagy hasznomra váltak.

Különösen tetszett a *Szakmai önismeret, önreflexió és konfliktuskezelés a pedagógiai gyakorlatban*. Munkám során én is tartok csoportfoglalkozásokat, melyek a tanulók szociális képességeit fejlesztik. Izgalommal vártam ezt a tréninget, mert sokat szerettem volna belőle tanulni. Előkerültek olyan játékok, amelyeket már én is ismertem és alkalmaztam is a gyakorlatban, ugyanakkor számos olyan feladat is volt, ami újdonság volt számomra. Sűrűn jegyzeteltem és örültem, hogy ezeket én is hasznosítani tudom majd a későbbiekben.

3.2. Az elméleti ismeretek és a gyakorlati tapasztalatok összevetése, reflektálás

Munkám folyamán sok sajátos nevelési igényű gyermekkel és tanulóval állok kapcsolatban. Legfontosabb feladatomban, hogy segítsen őket a sikeres integrációban: tudjanak beilleszkedni a csoportjukba, az osztályukba, találják meg, stabilizálják a helyüket a közösségben. Az intézmény, amelyben dolgozom, egy nagyszerű, támogató közösség. Minden pedagógus együttműködő, partner a fejlesztésben, akiknek jár az osztályába SNI tanuló. Igénylik a segítségemet, kikérik a véleményemet mind a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatban, mind a segítségnyújtás megválasztásában. Büszke vagyok a pedagógus kollégáimra, mert azt gondolom, hogy sokszor erejükön felül teljesítenek, de minden esetben próbálnak segíteni és maximálisan figyelembe venni a szakértői véleményben foglaltakat. Egy-egy tanuló problematikájáról nagyon sokat konzultálunk, bevonunk más szakembereket – iskolapszichológust, szociális segítőt is –, ha szükséges. A szülőkkel is igyekszünk sűrűn tartani a kapcsolatot, mert meggyőződésem, hogy az ő hathatós segítségük, partnerségük nélkül nem érhetünk célt.

A sajátos nevelési igényű tanulók számára nagyon fontos az elfogadó környezet. Fontos látnunk és értenünk, hogy a gyermek viselkedését milyen tényezők befolyásolják. Ezeket a gyermekeket és családjukat nagyon hamar megítéljük, nagyon könnyen megbélyegezzük. Munkám során arra törekszem, hogy tanulóinknál inkább az erősségeket emeljük ki, és ne azt hangoztassuk, hogy miben gyengék, miben nem jók, sokkal inkább azt, amiben ügyesek, amit szívesen csinálnak. Ezeknek a gyerekeknek is nagyon fontos, hogy dicsérjék őket, elismerjék a teljesítményüket. Sajnos egy magatartásproblémával küzdő gyermekben olykor nehezebb megtalálni, hogy miben jó, mert a viselkedése a pedagógusai számára sok esetben kimerítő, negatív érzelmeket keltő. Pedagógusainkat mindig igyekszem biztatni, erősíteni, elmagyarázni nekik, hogy az ilyen gyermekekre sokkal több figyelmet és energiát kell szánni, de ez a többletmunka és -idő rendszerint megtérül. Intézményünkben a gyermekek fejlesztése érdekében végzett pedagógusi együttműködést nagyon jónak, és hatékonnak tartom.

3.3. További szakmai tervek

Hatodik éve dolgozom gyógypedagógusként, gyakran érzem magam még mindig pályakezdőnek. Azt tapasztalom, hogy egyre több a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló, akinek segítségre van szüksége. Ezért szeretnék a közeljövőben minél több további tapasztalatot gyűjteni és fejlődni, hogy a lehető legtöbbet, leghatékonyabban tudjak a hozzám kerülő rászoruló gyermekeknek segíteni. Az elmúlt évek során tudományos igazolást nyert, hogy a korai életszakaszban a mozgásfejlődésnek, mozgásfejlesztésnek kiemelten fontos szerepe van. Ezért terveim között szerepel, hogy én is elvégzek egy (vagy akár több, többféle) mozgásfejlesztő tanfolyamot. Ebben az elképzelésben a munkáltatóm is szívesen támogat, sőt évek óta javasolja nekem az ilyen tematikájú tanfolyamok elvégzését. Távolabbi elképzeléseim között szerepel a „Pedagógus II.” fokozat megszerzése és a gyógypedagógiai-tanár mesterképzési szak elvégzése.

4. Összegzés

Portfóliómat a szakmai életutam rövid bemutatásával kezdtem, majd a 9 pedagóguskompetencia mentén bemutattam munkám legfontosabb részeit. Megfogalmaztam a képzéssel kapcsolatos szakmai céljaimat, elvárásaimat, hogy mennyire fontos számomra a szakmai fejlődés, és mi az, amit még tanulni szeretnék.

A továbbiakban három beadandó dolgozatomat kivonatoltam, amelyek végére reflexiókat is írtam. Első dolgozatomban bemutattam azt az intézményt, ahol napi rendszerességgel tartok fejlesztőórákat. Leírtam a munkámmal kapcsolatos nehézségeket, a fejlesztést, korszerűsítést igénylő területeket, munkakörülményeket, eljárásokat, amelyekhez megoldási lehetőségeket is javasoltam. Második dolgozatomban pedagógusszerepeimről és szerepkonfliktusaimról írtam, bemutatva egy olyan, a közelmúltban megtörtént saját munkahelyi esetemet, amely mindezeket jól illusztrálta. A hozzá tartozó reflexióban összegeztem a kurzuson e témában tanultakat, megemlítve, hogy mennyire érdekes és hasznos volt számomra ez a képzési rész. A harmadik dolgozatban egy olyan rövidfilm-feldolgozást mutattam be, amely a harmonikus multikulturális együttélést, a másság, sokszínűség elfogadását szorgalmazta. Leírtam, hogyan terveztem meg és építettem fel az e témakörben megtartott három egymást követő órát, azok tartalmi felépítését is részletesen ismertetve. A reflexióban megfogalmaztam a képzés e témakörhöz kapcsolódó óráin szerzett tapasztalataimat, kiemelve az elkészült dolgozatok egymás előtti prezentációjának hasznosságát, ahol a többieknek lehetősége volt az elhangzottakra reagálni.

A kurzus számomra azt a fontos üzenetet is közvetítette, hogy pedagógusi munkánk során gyakran –, nem egyszer váratlanul – találkozhatunk érdekes, rendhagyó, különleges esetekkel, szituációkkal, amelyekből éppúgy tanulhatunk, mint kollégáink velünk megosztott, hasonlóan érdekes, izgalmas eseteiből, tapasztalataiból. A portfólió utolsó részében leírtam, hogy eddigi pedagógusi pályafutásom során és a kurzuson tanultakat követően mely területeken változtam, fejlődtem, összevetve az elméletben tanultakat a gyakorlatban tapasztaltakkal, és ezekből releváns következtetéseket vonva le. Végezetül ismertettem további szakmai terveimet, elképzeléseimet.

A fenti fejezetek lehetővé tették számomra, hogy összegezzem, elemezzem a képzés során szerzett tapasztalataimat, ismereteimet, szemléletem és kiemelten az együttműködési készségem alakulását. Önmagam számára is nyilvánvalóvá vált, hogy látóköröm szélesedett, ismereteim elmélyültek és bővültek. Mindeközben számtalan új élményt, impulzust, nem utolsósorban sok új ismerőst, „sorstársat” is szereztem. Olyan oktatókat, csoporttársakat ismerhettem meg, akikről nagyon sokat tanulhattam. Úgy gondolom, hogy a megszerzett tudásanyagot, tapasztalatokat, élményeket jól tudom majd hasznosítani további pályafutásom során.

5. Felhasznált források

1. Cseh Györgyi: Intézményértékelés – szervezetfejlesztés. Az Oktatási Hivatal honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2009/05/Tovabbkepzesi_segedanyag_-_intezmenyertekeles.pdf
2. Magyarországi Református Egyház Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Fejlesztő Nevelés-oktatást végző Általános Iskola, Óvoda, Kollégium, Utazó Gyógypedagógusi Hálózat és Pedagógiai Szakszolgálat Alapító Okirata. A Református EGYMI honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://reformatussegymi.reformatus.hu/wp-content/uploads/2019/09/Alap%C3%ADt%C3%B3-okirat-2019-04-10-.pdf>
3. A Magyarországi Református Egyház Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Fejlesztő Nevelés-oktatást végző Általános Iskola, Óvoda, Kollégium, Utazó Gyógypedagógusi Hálózat és Pedagógiai Szakszolgálat Működési Szabályzata. A Református EGYMI honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://reformatussegymi.reformatus.hu/wp-content/uploads/2019/09/SZMSZ-2019-2020.pdf>
4. Az Igali Tagintézmény bemutatása. A Református EGYMI honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://reformatussegymi.reformatus.hu/egysegeink/igali-tagintezmeny/>
5. Baráth Tibor: Az iskolavezetés jellemzői és az intézmény eredményessége, hatékonysága. Az Oktatási Hivatal Tudástárának honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/iskolavezetes-jellemzoi>
6. Iskolánk története. Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium hivatalos honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://lozs.hu/>
7. Konfliktuskezelési stratégiák. Az Asszertív Akadémia honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://asszertivakademia.hu/konfliktuskezelesi-strategiak/>
8. Szabó Ildikó: Tanárok szakma-és szerepfelfogása. Az Oktatási Hivatal Tudástárának honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/tanari-palya/tanarok-szakma>
9. Ferenczi István: A pedagógus szerep szükséges változásai. Elektronikus Periodika Adatbázis/Archívum honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00014/1998-03-ta-Ferenczi-Pedagogusszerep.html>
10. Varga Miklósné: A pedagógusszerepek átalakulása napjainkban. Elektronikus Periodika Adatbázis/Archívum honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00018/1998-07-ta-Varga-Pedagogusszerepek.html>
11. Koltói Lilla: Pedagógiai pszichológiai jegyzet óvodapedagógusoknak. Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogiai_pszichologia_jegyzet_vodapedagogusoknak/131_a_pedagogusszerep.html
12. Lévai Tünde: Előítéletek és sztereotípiák – mi vezethet megjelenésükhöz? Mindset Pszichológia honlapja. Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://mindsetpszichologia.hu/eloteletek-es-sztereotipak-mi-vezethet-megjelenesukhoz>

13. Azonosság – másság, avagy mindenki másképpen egyforma 2. Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete honlapja.
Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás: <https://osztalyfonok.hu/173/>
14. UNICEF: Would you stop if you saw this little girl on the street? A youtube honlapja.
Letöltés dátuma: 2024. 04. 16. forrás:
<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=MQcN5DtMT-0&feature=youtu.be>

6. Mellékletek

NYILATKOZAT

a portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Antalné Farkas Ildikó Ágnes
A Hallgató Neptun kódja:	JP6NHF
A dolgozat címe:	Együtt működünk!
A megjelenés éve:	2024.
A konzulens intézetének neve:	Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Neveléstudományi Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott portfólió egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év április hó 22. nap

Hallgató aláírása

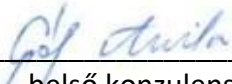
NYILATKOZAT

Antalné Farkas Ildikó Ágnes (hallgató Neptun azonosítója: JP6NHF) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a portfóliót áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A portfóliót a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2024. év április hó 22. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.